

LA TÈCNICA DE LA PEDRA EN SEC, PATRIMONI CULTURAL IMMATERIAL

LA DADA

50.000km
de marges a l'Ebre

un otegit

PROTEGIR LA PEDRA EN SEC

Si bé el paisatge de la pedra en sec és molt generalitzat a les Terres de l'Ebre, afavorit per un terreny de pedra calcària, hi ha diferents indrets on la pedra en sec hi té una especial rellevància. L'Ipçite, per exemple, destaca per quantitat o per la particularitat de les construccions, poblacions com la Torre de l'Espanyol on es mantenen un gran nombre d'aljubs drets, junt amb altes construccions com margens i masos; també cita Riba-roja per la particularitat de l'existència dels forns de ginebre, també amb aljubs, masos i margens; la Fatarella per la important quantitat de cabanes presents al terme municipal juntament amb altres edificacions i infraestructures; el pla de la Galera, amb pobles com Freginals i Ulldecona, que mantenen un alt nombre d'elements de pedra en sec entre el paisatge d'oliveres i que

s'estén per tota la zona. I, finalment, una altra zona amb elements presents al paisatge són els Ports, en este cas amb el manteniment d'obres com pous de gel, o forns de pedra, a part de les zones més falderes dels Ports, on també hi ha margens i les infraestructures complementàries. Faltaria afegir-hi Tivenys, l'únic municipi on es troben cocons, unes construccions de pedra seca per a l'emmagatzematge d'aigua.

Per a l'arquitecte Antoni López, la protecció de tots estos elements s'ha de fer a nivell local i protegir-los en el marc dels plans urbanístics municipals catalogant-los com a Béns Culturals d'Interès Local (BCIL). López ha posat com a exemple paradigmàtic el de Mont-roig del Camp, un municipi que ha aconseguit que cinc barraques situades dins del seu terme hagen estat catalogades com a Béns Culturals d'Interès Nacional,

DESTACAT

Típus de construccions de pedra seca

■ A les Terres de l'Ebre podem trobar diferents construccions i elements de pedra en sec que històricament han treballat els margeners i pagesos. La construcció més estesa és la de margens de contenció, presents als territoris de muntanya. De vegades estos margens també fan la funció de delimitació entre finques. A més, als mateixos margens es poden trobar elements com escales, rampes o amagatalls. També són habituals les valones, margens de poca alçada de forma circular que es construïxen al voltant de les oliveres. Altres elements són: les pedreres o magatzems de pedra; pous; sèquies; aljubs o anjubs per a l'emmagatzematge d'aigua; basses, cisternes; barraques i cabanes; forns (de ginebre, de pega, de calç, de pa); o altres elements singulars com empedrats de camins.

DESTACAT

Un vocabulari associat a la pedra seca

■ En el llibre *La pedra en sec a les comarques del Baix Ebre i el Montsià*, editat l'any 2010 pels consells comarcals del Baix Ebre i el Montsià i la demarcació de l'Ebre del Col·legi d'Arquitectes, el fillòleg Siscó Ollé fa un recull de paraules i expressions lligades a la pedra en sec, "un món i una llengua que està pegant les últimes cuejades", reconeix Ollé. Així, si ens referim a construccions tenim paraules com cocó, valona, casup (casa menuda) o borja. Eines com l'aixada ampla, el cabàs, el mall els arpiots o el perpal. Verbs com rebre (omplir o reomplir) i cascallar (colpejar). Altres expressions lligades a la pedra en sec són rabassar, acció de netejar de pedres amb l'aixada un terreny per a aplanar-lo, o espedregar, és a dir retirar pedres del camp.

en sec amb total impunitat", lamenta López. Amb tot creu que s'ha fet una gran evolució en els darrers anys, no només a nivell local, sinó també nacional i internacional. **"Fa 20 anys no se'n parlava, de la pedra en sec i a poc a poc l'interès i el reconeixement ha anat creixent de manera exponencial"**, així ha crescut el nombre de publicacions, investigacions i inventaris sobre la pedra en sec. **"Era un tema oblidat que ningú en feia cas. A poc a poc s'havia aconseguit treballar-lo cada vegada més i ara ha vingut esta reafirmació per part de la UNESCO. El següent pas hauria de ser la protecció"**, conclou. López ha avançat també que des de la demarcació de l'Ebre del Col·legi d'Arquitectes s'ha posat en marxa un treball de camp per a inventariar els elements de pedra en sec a les terres de l'Ebre i visibilitzar la riquesa d'este patrimoni. ■

construccions de pedra en sec ja no tenen a veure amb el fet de traure la pedra del mateix terreny i sovint la pedra que s'empra prové de pedreres o d'altres finques. **"Quan el pagès ha deixat la faena del camp i ha abandonat els terrenys, tot això s'ha anat perdent"**, ha lamentat López Daufí.